

Utrikesdepartementet

Strategi för särskilt demokratistöd genom svenska partianknutna organisationer 2024–2027

1. Utgångspunkter och mervärde

Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer är prioriterade tematiska områden inom svenskt globalt utvecklingssamarbete och områden där svenskt bistånd ger ett tydligt mervärde. Sverige har en lång och bred erfarenhet att bidra till att stärka uppbyggnad av demokratiska styrelseskick, inklusive välfungerande flerpartisystem och fria och rättvisa val. Svenska partier och dessa partianknutna organisationer har varit en del av detta arbete i över två decennier. Att svenska partier genom sina partianknutna organisationer kan dela erfarenheter, samarbeta och bidra med stöd till politiska partier och andra aktörer i samarbetsländer för att nå strategimålen, har ett viktigt mervärde, inte minst i kontexter där det finns behov av att etablera eller stärka politisk motståndskraft mot auktoritära staters inflytande. Välfungerande demokrati och ett utvecklat partiväsende i utvecklingsländer är relevant för att kunna genomföra svenskt utvecklingsbistånd inom ett stort antal andra strategier. Det finns också uppenbara synergier med svenska intressen inom det bredare utrikespolitiska området.

2. Inriktning

Målet för svenskt internationellt bistånd är att skapa förutsättningar för bättre levnadsvillkor för människor som lever i fattigdom och förtryck. En viktig del av svenskt bistånd är demokratifrämjande. Ett väl fungerande partiväsende är en förutsättning för demokrati. Syftet med det partianknutna biståndet är att genom insatser av svenska partianknutna organisationer (PAO) bistå utvecklingen av ett väl fungerande partiväsende i utvecklingsländer, i syfte att främja ett representativt demokratiskt styrelseskick i dessa länder.

Verksamheterna ska bidra till ett stärkt genomslag för svenska biståndspolitiska prioriteringar i enlighet med Bistånd för en ny era - Frihet, egenmakt och hållbar tillväxt (dnr. 2023/17726).

Strategin ska gälla under perioden 2024–2027 och omfattar de medel som anslås för detta ändamål i regleringsbrev för Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida) för respektive budgetår. Insatser inom ramen för denna strategi finansieras i enlighet med villkor för anslag 1:1 Bistandsverksamhet, anslagsposten 13 i regleringsbrev avseende Sida för respektive verksamhetsår.

Ekonomiskt stöd som kanaliseras till PAO ska precis som övrigt bistånd vara transparent, resultatorienterat och effektivt. Stödet är avsett för de partier i Sveriges riksdag som har bildat en partianknuten organisation och ska under strategiperioden bestå av tre delar:

- **Del ett** är ett stöd som fördelas på ett sätt som speglar mandatförhållandena i riksdagen till de partianknutna organisationer som inkommer till Sida med en verksamhetsplan och budget vars innehåll är i linje med strategins ändamål.
- **Del två** är ett grundbidrag som är lika stort för respektive partianknutna organisation som får stöd. Detta grundbidrag ska uppgå till två miljoner kronor per år per partianknuten organisation som erhåller stöd i enlighet med del ett eller tre.
- **Del tre** är ett stöd som utgörs av redan avtalade insatser i enlighet med den tidigare strategin för särskilt demokratistöd genom svenska partianknutna organisationer 2023–2027. De redan ingångna ettåriga avtalen förlängs till 31 december 2027 enligt de villkor som gällde när de tecknades.

Den verksamhet som styrs av denna strategi ska bidra till att stärka och stödja uppbyggnaden av demokratiska politiska partier, demokratirörelser, förändringsaktörer, eller demokratiförsvarare i organiserad form med en agenda som kan utvecklas till politiska partier. PAO avgör själva i vilka länder de arbetar. I undantagsfall kan insatser göras med samarbetspartners/aktörer i länder i EU:s närområde som inte är biståndsmottagarländer enligt OECD DAC, när syftet är att bidra till en fredlig och demokratisk utveckling i EU:s östliga grannskap. Även arbete med aktörer som befinner sig i exil från sina ursprungsländer kan stödjas.

Den del av verksamheten som fördelas till PAO i enlighet med mandatfördelningen i riksdagen (del ett) ska:

- Bidra till demokratiska, inkluderande och välfungerande politiska partier, demokratirörelser och förändringsaktörer.
- Verksamheten ska också främja demokratiförsvarare i organiserad form med en agenda som kan utvecklas till politiska partier, samt samarbeten inom plattformar och nätverk för politisk dialog.
- Bidra till ökad representation, delaktighet och inflytande i politiska organisationer för de som är underrepresenterade, inklusive kvinnor och ungdomar.

3. Kontext

Respekt för de mänskliga rättigheterna är en grundläggande förutsättning för att människor ska kunna åtnjuta ett liv i frihet. De är centrala i upprätthållandet av demokrati och rättsstatens principer. Demokrati och respekt för mänskliga rättigheter, jämställdhet och rättsstatens principer är såväl mål i sig själva som medel för att uppnå andra mål.

Den globala demokratiska tillbakagången innebär tilltagande inskränkningar av människors fri- och rättigheter. För många länder utgör respekt för mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer inte längre självklara mål. Dessa utmanas av mer auktoritära samhällsmodeller och politiska idéer.

Stöd till uppbyggnad av demokratiska styrelseskick är en central del av det svenska utvecklingssamarbetet, och grundar sig på en övertygelse om att demokrati skapar bäst förutsättningar för att människor som lever i fattigdom och förtryck ska kunna förbättra sina levnadsvillkor och försvara sina mänskliga rättigheter. För att en demokrati ska fungera och garantera möjligheter till ansvarstagande, ansvarsutkrävande och representativitet krävs bland annat ett välfungerande flerpartisystem samt fria och rättvisa val.

Stöd till partier och partisystem rör länders politiska kärna. Förekomst av repressiv lagstiftning och administrativa hinder som försvårar för civilsamhället och oppositionspartier att verka fritt bidrar till ökade risker, vilket kräver särskild uppmärksamhet i hanteringen.

3. Verksamhet

PAO har ansvar för verksamhetens utformning, innehåll och kontroll. Även Sida ska följa upp och kontrollera verksamheten som bedrivs. Den årliga strategirapporten från Sida ska vara övergripande och bland annat innehålla en redovisning, analys och bedömning av resultaten av verksamheten i förhållande till angivna mål. Resultatinformation ska användas som grund för beslutsfattande, lärande, ansvarsutkrävande och för att säkerställa transparens gentemot allmänheten. De internationellt överenskomna principerna för bistånds- och utvecklingseffektivitet ska tillämpas, inklusive antikorrupcion och riskhantering.

Sveriges utvecklingssamarbete ska vara relevant med fokus på långsiktighet, transparens och effektivitet. Kvalitet och tydlig redovisning av resultat är

centralt. Medborgarna har rätt till insyn och ska kunna vara förvissade om att de skattemedel som läggs på biståndet gör skillnad.

De samarbetspartners som PAO samarbetar med ska ha stadgar, partiprogram, policyer (eller motsvarande) och/eller verksamhet som överensstämmer med strategins mål och syfte till demokratisk utveckling, ökad respekt för mänskliga rättigheter, rättssäkerhet och lika möjligheter för alla, i enlighet med FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna och tillhörande internationella konventioner. Endast demokratiska partier och organisationer som driver en politisk agenda med icke-våldsmetoder kan delta i samarbeten med PAO. Politiska partier eller organisationer som har väpnade grenar kan inte delta i samarbeten med PAO. Samarbetspartners ska verka med demokratiska metoder och mål. Verksamheten kan med fördel syfta till att de partner som PAO samarbetar med långsiktigt stärks i sin kapacitet att själva kunna bidra till strategins mål.

Programinsatser i samband med val ska bedrivas med försiktighet, och ska inte inkludera direktfinansiering av samarbetspartners valkampanjer. Bidrag till egeninsats vid stöd från EU-kommissionen är tillåtet inom ramen för strategin. Utbyten, lärande och observation i samband med val kan genomföras, i samverkan med andra aktörer. Synergier kan sökas med verksamhet inom ramen för andra strategier, i synnerhet Strategin för Sveriges globala utvecklingssamarbete för mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer.

Medlen får inte användas till svenska partiers reguljära verksamhet i Sverige eller internationellt, endast grundbidraget får användas för informations- och kommunikationsverksamhet i Sverige.

För att kunna ansöka om stöd inom denna strategi krävs att det parti som PAO är knutet till är representerat i Sveriges riksdag. Därtill ska PAO ha stadgar och pågående eller planerad verksamhet i linje med strategins syfte och målsättningar. I det fall ett parti splittras, upphör eller förlorar samtliga sina riksdagsmandat, har organisationen rätt att fortsätta godkänd verksamhet under efterföljande år med ett stöd om 50 procent (av hela stödet inklusive grundbidraget) första året och 25 procent år två, samt 50 procent av grundbidraget år tre (för att möjliggöra för slutrapportering) innan stödet slutligen upphör.

Sida och PAO ska på lämpligt sätt hålla berörda svenska utlandsmyndigheter informerade om verksamheten inom ramen för denna strategi. Sida ska redovisa övergripande resultat i samband med årliga strategirapporten samt via Openaid. PAO ansvarar för information till utlandsmyndigheterna i den specifika landkontexten och i anslutning till en specifik insats, och i den mån det är aktuellt bistår utlandsmyndigheten på likvärdigt sätt som vid annan svensk biståndsverksamhet. Det är viktigt att det är tydligt att det är PAO som är ansvariga för genomförandet av stödet. Sammanblandning med Sveriges relationer med mottagarlandet ska undvikas.

Sida ska i sina beslut ge en tydlig motivering till dessa, bland annat för att möjliggöra parlamentarisk och allmänhetens insyn. Besluten ska, i de fall de inte omfattas av sekretess, offentliggöras på Openaid.

Verksamhet för det mandatfördelade stödet, samt grundbidraget

För del ett av verksamheten gäller att stödet fördelas till PAO utifrån mandatfördelningen i Sveriges riksdag i det senaste riksdagsvalet.

Det mandatfördelade PAO-stödet ska syfta till att stärka demokratiska politiska partier i samarbetslandet och andra rörelser, förändringsaktörer, eller demokratiförsvare i organiserad form med en agenda som kan utvecklas till politiska partier, samt samarbeten inom plattformar och nätverk för politisk dialog. Tonvikten ska ligga på att stärka kapacitets-, organisations- och institutionsutveckling genom stöd till exempelvis utbildnings- och utbytesprogram samt partiernas möjlighet att delta i internationell partiverksamhet, inte minst inom EU.

Samarbeten kan ske i samverkan med andra organisationer inom ramen för stödet, och/eller med flera parter i till exempel en region inom ramen för ett program. Stöd i form av materiella gåvor och pengar eller finansiering av direkt valrelaterade aktiviteter ska inte förekomma. Transparens ska i möjligaste mån genomsyra verksamheten.

Det mandatfördelade bidraget samt del två, grundbidraget, utgår till de PAO (en PAO per politiskt parti representerat i riksdagen) som till Sida inkommer med en årlig verksamhetsplan och budget som beskriver verksamhetens inriktning och val av samarbetspartners i linje med verksamhet enligt ovan.

Verksamhet för stöd som inte är mandatfördelat (del tre)

Del tre av verksamheten utgörs av redan avtalade programinsatser i enlighet med den strategin för särskilt demokratistöd genom svenska partianknutna organisationer 2023–2027, vilken trädde i kraft den 1 januari 2023. Beslut om förlängning av dessa avtal för perioden 2024 – 2027 ingås i enlighet med Sidas regelverk.

Rapporterings- och redovisningskrav

Rapportering och revision sker samlat för samtliga delar av stödet som en PAO uppbär.

PAO ska årligen inkomma till Sida med verksamhetsrapport och ekonomisk verksamhetsrapportering som granskats av oberoende auktoriserade revisorer. De administrativa kostnaderna i Sverige ska särredovisas.

Uppföljning och kontroll av att PAO:s verksamhet skett i linje med strategin ombesörjs av Sida. Det regleras i de avtal myndigheten träffar med organisationerna.

PAO kan, vid behov, söka stöd och vägledning från Sida för att säkerställa att verksamheten och dess rapportering uppfyller de krav som ställs bland annat gällande intern styrning och kontroll, budgetplanering och -uppföljning.

Om stödet används felaktigt ska PAO bli återbetalningsskyldigt.

Sidas uppföljning av verksamheten ska ge tillförlitlig och användbar information om resultat på såväl kort som lång sikt genom både kvalitativ och kvantitativ information, där så är möjligt. Resultatuppföljning ska svara på frågan om verksamheten gjort skillnad, hur, för vem och i vilken omfattning, med utgångspunkt i befintliga förutsättningar.

En övergripande strategisk dialog om genomförande av strategin ska vid behov ske mellan Sida, PAO och Regeringskansliet (Utrikesdepartementet), där Utrikesdepartementet (UD) är sammankallande. Vid behov kan också Regeringskansliet (UD) kalla Sida till extra samråd om verksamheten.